

ÇEVRENİN KORUNMASINDA İŞBİRLİĞİ

«Havanın, denizin, genel olarak suların ve toprağın - bir bütün olarak çevrenin artan kirliliği ve yanlış kullanımı bugün güncel bir sorundur. Plansız, programsız sanayileşme ve kentleşmenin bir arada yürüdüğü ülkelerde bu, insan yaşamını dolaysız olarak etkilemekte pek çok hastalığın, sakatlığın hatta ölümün nedeni olmaktadır. Büyük kentlerde giderek artan ve kış aylarında yoğunlaşan solunum yolu enfeksiyonları, özellikle çocuklarda ölümcül sonuçlanabilecek barsak hastalıkları, kardio-vasküler hastalıklar, düşükler, sinir sistemi bozuklukları, hatta sıklaşan neoplazmalar hekimlerin dikkatini çevre kirliliği sorunlarına çekmektedir. Pek çok ülkeden pek çok alanlarda çalışan bilim adamları ve özellikle hekimler bu konuya yöresel ve ulusal düzeyde çözüm aramaktadır. Ancak şu bir gerçektir ki, çevre kirliliği, yalnız bireyleri veya doğal kaynakların hesapsızca tüketildiği tek bir ülkeyi etkilemekle kalmamakta, havanın, suyun ve toprağın genel karakteri nedeniyle kıtaları ve hatta bütün dünyayı aynı oranda etkilemektedir. İşte bu nedenlerden dolayı da çevre kirliliği ve doğanın korunması sorunları bireylerin veya ülkelerin tek başına çözümliyebilecekleri birer sorun olmaktan çıkmıştır. Sorun ancak uluslararası düzeyde çözümlenebilir.

International Affairs dergisinin 1979/2 sayısındaki «Çevrenin Korunmasında İşbirliği» yazısı, bu konudaki geçmiş çalışmalara, ilerde çizilecek perspektiflere, ve uluslararası işbirliğinin gerekliliğine açıklık getireceği kanısıyla kaynağından kısaltılarak çevrilmiştir.(*)».

Dr. DORA KALKAN

Çevreyi koruma sorununun, dünyanın genel sorunları içinde önemli bir yeri vardır ve zaman geçtikçe her ülkenin yaşamında ve uluslararası ilişkilerin bütününde giderek daha etkili olacaktır.

Üretimin gelişmesi, tarım, ulaşım ve ekonomik aktivitenin diğer alanları bilim ve teknolojik gelişmelerle birlikte olmaktadır.

Buna paralel olarak su, hava ve toprağın yani çevrenin kirlenmesi de eşit oranda hızlı olmaktadır. Bu, insan sağlığını olumsuz yönde etkilediği gibi, hayvanların dünyasını, dünyanın bitki örtüsünü de etkilemekte ve pek çok değerli tarihsel ve kültürel anıtın yok olmasına neden olmaktadır.

(*) Cooperation in Environmental Protection, Y. Pavlov, A. Subbotin International Affairs, 1979, February, 2, All Union Znaniye Society, 14 Gorokhovskiy pereulok, Moscow, k-64.

Dünyanın değişik yerlerindeki ekolojik durumlar arasında dolaysız bir ilişki vardır. Ayrıca dünyanın bütün ülkelerini kapsıyan çevreyi koruma yöntemleri aynı olduğu gibi, çevreyi kirlenmekten koruyacak arındırmanın teknolojik yöntemleride aynıdır.

Fakat iki karşıt dünya sisteminin varlığı, aynı çevresel koruma olanaklarını getirmemektedir.

Tüm halkların acil çıkarları, sosyo-politik sistemler gözönünde tutulmaksızın, geniş çapta yapıcı işbirliğini gerektirmektedir. Bu gereksinim, çevrenin korunması, dünyanın giderek artan hammadde ihtiyaçlarının giderilmesi ve okyanuslardan kaynakların geliştirilmesidir. Bütün bu gerçekler, ekolojik sorunların, çağdaş uluslararası ekonomik ilişkilerde önemli yerini anlatır.

Avrupa Kıtasında doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi çevre korunması sorununun önemli bir parçasıdır. Bu nedenden dolayı Avrupa'nın Güvenliği ve İşbirliği Konferansı'nın Sonuç Belgesi'nde özel bir bölüm ekolojik sorunlarda işbirliğine ayrılmıştır. Avrupa ülkelerinin bu alandaki aktivitelerinin başlıcaları şunlardır: Çevre sorunlarının incelenmesi, ulusal ve uluslararası düzeyde çevrenin korunması ve ekolojik politikaların oluşması için etkin adımların atılması. Avrupa, coğrafik, tarihsel, sosyo-ekonomik gelişmesinin özellikleri nedeniyle, sanayileşmenin olumsuz sonuçlarını ilk yaşayan kıta olmuştur. Doğal çevrenin kirlenme hızı ile, doğal olarak temizlenmesi süreci arasındaki denge 20. yüzyılda bozulmuştur. Bu, özellikle, yüksek nüfus yoğunluğu, gelişmiş sanayii, tarımsal üretim ve yoğun ulaşım ağı nedeniyle Batı Avrupa ülkelerinde görülür.

Bu bölgedeki ülkeler, tüm Avrupa'yı tarayan akarsular ve sürekli atmosferik akımlardan dolayı birbirlerine bağlıdırlar. Sonuç olarak, örneğin Norveç'teki ormanlar ve göller, Batı Avrupa sanayileşme bölgelerinden uzak olmalarına rağmen, uzak mesafelere taşınabilen ve başlıca İngiltere'den gelen sülfür dioksit gazıyla tehlikeli bir şekilde kirlenmektedir.

Ekolojik dengenin bilinen genel bozulmasının yanında, suların, havanın ve toprağın kimyasal ve radyoaktif zehirlenmesi, ulaştırma güdültüleri, titreşim ve emisyon gibi değişik etkenlerle, Avrupalıların sağlığı giderek daha da tehlikeye girmektedir.

BM Avrupa Ekonomik Komisyonu, Batı Avrupa'nın su kaynaklarının durumunu incelerken, bu kaynakların hacminin süratle azaldığını, fakat sanayi, belediye ekonomileri ve nükleer güçlü istasyonların gereksinimlerinin giderek arttığını kaydetmişlerdir. BM Avrupa

Ekonomik Komisyonunun sonuçlarına göre, su azlığı ve Avrupa ülkeleri arasında suyun eşitsiz dağılımı nedeniyle bu bölgenin endüstriyel gelişmesi yavaşlamaktadır (1). Yabancı uzmanlar, yoğun ve kontrolsüz tüketim nedeniyle kıtanın hammadelerinde hızlı bir azalma kaydetmişlerdir. Tümel olarak türlerin kaybolması gerçeği, yalnız nadir hayvan türleri için değil, eskiden beri sık görülen hayvanlar hatta kuşlar için bile geçerlidir. BM Avrupa Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Komitesine göre, Avrupa'da yaşayan 36 tür memeli ve 59 tür kuş yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Batı Avrupa kamuoyu doğal çevrenin zehirlenmesine yol açan ve zaman zaman görülen endüstriyel kirlenme kaza ve patlamalarına karşı alarma geçmiş durumdadır. 1976 yazında İtalya'nın Seveso kentinde, bir kimya fabrikasındaki patlama sonucunda büyük miktarlarda hava kitleleri, su ve toprak, toksik maddelerle kirlenmiştir. Oluşan zararların düzeltilmesi için 45 milyon dolar ayrıldıysa da, kazanın sonuçlarını ortadan kaldırmak için alınan önlemlerin yeterli olmaktan uzak oldukları kanıtlanmıştır (2). Uzmanların görüşlerine göre ufak ve büyük sanayii kazalarının yaptığı çevresel kirlenmenin gerçek çaplarını tahmin etmek güçtür.

Batı Avrupa ülkelerinde kamuoyu, sanayiinin ve belediyelerin artıkları ve büyük miktarlardaki mazot taşımacılığının ve onun ticari kullanımının deniz sularını kirletmesine karşı haklı olarak uyarılmış durumdadırlar.

Ünlü deniz bilimcisi ve Monaco Oseanografik Müzesi'nin Müdürü Jacques-Yves Cousteau, deniz suyunun kirlenmesi ve doğal kaynakların düşüncesizce kullanılmasının Okyanuslara geri dönüşümsüz zararlar getirdiğini söylemektedir. Gerçekte Akdeniz'in bir lağıma dönüşüğünü de belirtmektedir.

Kuzey Denizi'nde Kara Altın'ın bulunması ile o bölgedeki suyun kirlenmesi ciddi bir şekilde artmıştır. Mazotun tankerlerle taşınması, tankerlerin yaptıkları kazalar, güvenlik kurallarını bile çiğneyen uluslararası şirketlerin petrolü çıkarma işlemleri sırasında kullandıkları yetersiz aletler, Kuzey Denizi'nin durumunu çok olumsuz yönde etkilemektedir. Petrol şirketlerinin, kaza oluşması halinde aldıkları önlemler, gerçekleşen zarara karşılık pek yetersiz kalır. Ayrıca, deniz suyunun kimyasal maddelerle zehirlenmesi, petrol sızmasının zararlarına eklenir.

(1) «Water Management. Call for International Cooperation», Environmental Conservation, No. 1, Vol 4, 1977, p. 26.

(2) İBİD, pp 21-26.

Örneğin, 1977 baharında Kuzey Denizi'nde «Bravo deneysel platomunda»ki hadise bu şekilde sonuçlanmıştır.

Philipps Petroleum adlı uluslararası tekel, Norveç hükümetinin engelleyici hükümlerine rağmen, sonradan binlerce km² yayıldığı saptanan toksik kimyasal maddeleri kullanma yasağını görmezlikten gelmiştir. Sonuç olarak, Norveç balıkçılık sahasına çok büyük zararlar verilmiştir. Birçok ekoloji uzmanına göre Kuzey Denizi'nde petrol akımı, bu denizi geri dönüşümsüz bir şekilde kirletmiştir.

Mart 1978 de ABD bandıralı Amaco Cadiz süpertankeri kontrolünü kaybederek, Fransa'nın Batı kıyılarına çarptı. 200.000 tondan fazla petrol ve fuel-oil deniz kıyısını uzun bir süre kirli tuttu. Parasal olarak zarar yüzmilyonlarca frank etmektedir. Bu felaketin tüm canlılara, hayvanlara ve bitkilere (fauna ve flora) zararları hesaplanamayacak kadar büyüktür.

İngiltere ve Islanda arasındaki Balina savaşında olduğu gibi bazı durumlarda, ekolojik sorunlar uluslararası çelişkilere yol açabilir. Fransa ve Brezilya arasındaki balık savaşı da bunun başka bir örneğidir. Türkiye ile Yunanistan arasında, Ege Denizi'nin petrolünü çıkarma konusunda ciddi tartışmalar olurken, Ren nehrinin sularının temizlenmesinde yapılacak masrafların bölüşümü konusunda Orta Avrupa ülkeleri arasında tartışmalar olmuştur.

Kapitalist üretim biçimi sürdüğünden, Batı Avrupa ülkelerinin doğayı korumadaki çözümlenmeleri sınırlı kalmaktadır. Geçmiş 10-15 yılda Batı Avrupa ülkeleri çevreyi korumak için bazı adımlar atılırsa da bunlar doyurucu olmamıştır. Bunun nedeni bütçeden ayrılan payın az olması ve özel teşebbüsün bu konuya ilgi duymamasıdır. Batı Avrupa'daki doğayı koruma sorunlarının çözümlenmesinde engeller tekelin bireyci politikaları ve bu ekolojik krizin, enerji, hammadde ve kentleşme krizleriyle yakın ilişkileridir. Çevreyi kirletmekte en fazla suçlu oldukları halde tekeller, ancak kârlarının artışı ve dünya pazarlarındaki rekabetlerini azaltmadığı sürece doğayı korumak için bazı ufak masrafları kabul etmektedirler. Şu da bir gerçektir ki, çevrenin korunması için geniş halk kesimlerinin artan istekleri doğrultusunda birkaç Batı Avrupa ülkesinde ekolojik aktiviteleri planlıyan, örgütleyen, koordine eden ve para sağlayan bazı kuruluşlar vardır. İngiltere'de Çevre Bakanlığı, Fransa'da Çevresel Sorunlar Bakanlığı vardır. Bu iki ülkenin, çevrenin korunması için yaptığı harcamalar sırasıyla % 12,5 ve % 5 kadarken zengin Batı ülkeleri için bu sayılar ulusal gelirin % 1-2 si kadardır. Özel teşebbüs temsilcileri de bu konuda gayret sarfetmektedir. Batı Avrupa sanayiindeki artıkların satıl-

ması için bir pazar kurulmuştur; bu ekokompleks ile Fed. Almanya'da birçok fabrika, ortak temizleme tesisleri programında yer almaktadır.

Tekeller arası rekabet nedeniyle çevreyi koruma politikasının etkinliği azalmaktadır. Fabrika sahipleri, uzmanların hiç veya pek az artık bırakat neknolojileri kullanarak üretimi köklü bir şekilde yeniden düzenlenmesi istemine karşı durmakta, ve daha az pahalı fakat daha az etkili temizleyici tesisler kurmayı yeğlemektedirler. Bunlara ek olarak, pek çok kapitalist ülke karmaşık ekolojik sorunların çözümü için gerekli parasal ve diğer olanaklara sahip değildir. Örneğin, 1977 baharında Ekofisk patlaması sırasında İsveç 40 tane ekipmanlı gemi temin edebilirken, petrol dalgası kıyılarına yaklaşmağa başladığında oNrveç ve Danimarka umudsuz durumlara düşmüşlerdir. Eğer hükümetin emrinde yeteri kadar yangın söndürme aracı olmuş olsaydı, 1977 yazında Yunanistan'da orman ve çiftlikleri yok eden büyük yangın, bu boyutlara ulaşmıyacaktı.

Büyük kentlerin krizleri nedeniyle, Avrupa kapitalist ülkelerinden bir kısmında ağır ekolojik sorunlar doğmaktadır. **1977 de, Türkiye'nin başkentinde, ucuz kömür ve fuel oil'in evleri ısıtmak amacıyla kullanılması sonucu, hava kirliliği kabul edilebilir sınırların 37 kat üstüne çıkmıştır.** Fakat 1,5 milyon nüfuslu bir kent olan Ankara'nın belediyesi pek birşey yapamamaktadır, çünkü ısıtma sistemini yenilemek için 200 milyon dolara gereksinimi vardır.

BM'in 1972 de Stockholm'de yaptığı İnsan Çevresi Konferansı'nda, bu alanda uluslararası işbirliğinin ortak ilkeleri ve yöntemleri belirlenmiştir. Bu temeller üzerine 1973 de AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) üye ülkeleri doğayı koruma programı oluşturmuşlardır. Bu programda suyun ve havanın kirlenmesinin önlenmesi yöntemlerinin geliştirilmesi, çevrede sanayi artıklarının kullanımı ve yok edilmesi, kimyasal maddelerin ve ses üretiminin zararlarının engellenmesi, çevre kirlenmesinin ekonomik yönlerinin incelenmesi için yöntemler geliştirilmiştir.

Bu programın sonunda AET ülkelerinde hava ve su kirlenmesinde standartların tanımı, denize atılan sanayi artıklarının kontrol edilmesinin önerilmesi, ve AET ülkeleri arasında bilgi toplanması ve alışverişi işlenmiştir. Acil sorunların tekrar görüşülmesi kararı verilmiştir.

AET ekoloji programında. nükleer enerji ve nükleer güç üretiminin insan sağlığı ve çevre açısından ele alınması, nükleer santrallerin emniyeti, radyoaktif maddelerin taşınması ve kullanımının kontrolü önemli yer tutmaktadır.

ÇEVRENİN KORUNMASINDA İŞBİRLİĞİ

1976 da AET ülkeleri arasında atıkların kullanımına ilişkin özel bir komite kurulmuştur. AET programında, temizleme ve arındırma tesisleri kurarken ve tesisleri yeni teknolojiye dönüştürürken sanayicilere parasal yardım fonu da oluşturulmuştur.

1977 - 1981 yılları için kabul edilen 2. AET programında da 1. programın doğrultusunda ilkeler kabul edilmiş ayrıca çevreyi koruma yöntemleri vurgulanmıştır.

Uluslararası ekolojik işbirliğine gelince, geçmiş yıllarda AET ülkeleri deniz kirlenmesi, Akdeniz'in kirlenmesi ve Ren nehrinin kimyasal maddelere karşı korunması için anlaşmalar imzalamışlardır. Yine AET uluslararası denizlerin korunması ve BM Deniz yasaları toplanmalarına katılmıştır. Şimdi AET'nin ABD, Kanada, Japonya, ve İsviçre ile çevre korunması konusunda işbirliği yapması gündeme gelmektedir. Ayrıca AET'nin programındaki bazı maddeler, ülkelerin tekelleri kapitalizm niteliklerinden dolayı kâğıtta kalmaktadır.

Batı fatürologist (Geleceği inceleyen bilim adamları) ve iktisatçıları, dünyamız için karanlık bir ekolojik gelecek çizmektedirler. Fakat onların karamsar görüşleri yalnızca burjuva toplumunun gelişme yasalarından kaynaklanmaktadır. Batılı araştırmacılar, sosyalist ülkelerin çevre korunması sorununa yaklaşımlarını gözden kaçırmaktadırlar. Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler ekolojik sorunları çözmek için pek çok temel olanaklara sahiptirler. Yaklaşımları ve atıkları pratik adımlar, sosyalist sistemin insancıl amaçlarından, merkezileştirilmiş ekonomi ve devletin üretim araçlarına sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

SSCB Anayasasında gelecek kuşakların iyiliği için toprakların, maden ve su kaynaklarının, hayvan ve bitkilerin, su, havanın temizliğinin ve doğal zenginliklerin korunması ve insan çevresinin düzeltilmesi teminat altına alınmıştır. SSCB dünyada, atmosfer ve suda zararlı maddeler için insan sağlığına en az zararlı olacak sayıları getiren ilk ülke olmuştur. Bu ülkede ısıtma sistemi Batılı ülkelere göre çok daha gelişmiştir. Yeni yapılmakta olan büyük tesisler de gerekli temizleyici önlemlerle donatılmaktadır.

Kimya ve petro-kimya endüstrisinde artık bırakmayan teknolojiye değişme sorunu çözümlenmiştir. Önümüzdeki on yılda yeni tipte tesisler yürürlüğe girebilecektir.

Ekolojik sorunların çözümü devlet tarafından ele alınmaktadır.

Helsinki Sonuç Belgesinin getirdiği anlayış içinde, SSCB, Avrupa boyutunda veya ülkeler arası Çevrenin Korunmasında İşbirliği

Konferansı önermiştir. Burada amaçlanan hem Avrupa ülkelerinin hem de ABD ve Kanada'nın çıkarları doğrultusunda bir çözüm bulmaktır. Deneyler göstermiştir ki, ülkelerin teker teker ulusal veya bölgesel sınırlarda çalışmaları birçok temel ekolojik sorunun çözümünde yetersiz kalmaktadır. Bu yaklaşım Helsinki Sonuç Belgesine de yansımıştır.

Ortak bir platform oluşturulması ile çevre koruması sorunları ve bu konudaki çalışmaların etkinliğinin artırılmasının yöntemleri tartışılabilir ve önde gelen sorunlar çözülebilir.

Kıtalar boyutunda savrulabilen hava ve su ortamlarını kirleten maddeler, deniz ortamının korunması için program, hiç veya pek az artık bırakan teknolojinin geliştirilmesi, tarım üretiminde kimyasal gübrenin ve haşerat öldürücü ilaçların kullanımı gibi konular uluslararası ölçekteki. Çevrenin korunmasında Avrupa veya ülkeler düzeyinde konferans toplanması önerisi Helsinki Sonuç Belgesinin ekonomi, bilim, teknik ve çevre sorunlarında işbirliği maddesinin gerçekleşmesinde ileri bir adımdır.

Helsinki Sonuç Belgesinin gerçekleştirilmesinin yanında, 1972 de imzalanan deniz kirliliğinin önlenmesi, 1971 de imzalanan kuşların yaşama ortamlarının korunması anlaşmaları doğrultusunda da çalışılmaktadır. 1976 da SSCB Baldık Denizi'ni çevre kirlenmesinden koruma kararı almıştır.

1970'lerin ilk yarısında SSCB, Finlandiya, Avusturya, İtalya, Fransa, İspanya, Belçika, ABD, Kanada ile ekolojik işbirliği anlaşmaları imzalamıştır. Ekim 1977 de yapılan devletlerarası çevresel eğitim konferansı pek çok ülkede ilgi uyandırmıştır.

EYK (Ekonomik Yardımlaşma Konseyi)'nin yarattığı düzen ile çevreyi koruma konusunda işbirliği güçlenmektedir. 1964 de EYK Bilimsel ve Teknolojik Araştırmada İşbirliği Komisyonu ile ekolojik araştırmalar başlamış, 1971 de EYK bu çalışmaları hızlandırmıştır. Sosyalist ekonomik bütünleşme programı, EYK ülkelerinde bilimsel teknik işbirliği ve doğanın korunmasında yeni bir adım olmuştur. 1972 de EYK Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Komitesi çevreyi koruma ve geliştirme konseyini kurmuş ve 1980 de tamamlanacak geniş bir programı uygulamaya sokmuştur. Toplam 11 eylem alanı seçilmiş ve bunlar da çevrenin korunması çerçevesinde 159 konu ve plan olarak ele alınmıştır. Bu programın çalışmaları içinde 1971-1975 tarihleri arasında 500 araştırma ve inceleme tamamlanmıştır. EYK ülkelerinde oluşturulan 360 kuruluş bu planların tamamlanması için ça-

İşmektedir. Bu çalışmalar süresince uluslararası işbirliği, üretim ve araştırmaya olumlu katkılar sağlamıştır. Halen (Inter^waterpurification) - 'ortak suların arındırılması' kuruluşu aktif olarak çalışmaktadır. Ayrıca artık veya çöp bırakmayan teknoloji geliştirilmesi için de bir kuruluşun oluşturulması düşünülmekte ve adı da 'İnter teknoloji' - 'Ortak Teknoloji' olarak önerilmektedir. Yapılan programda en önemli nokta çevre korunmasında sosyo-ekonomik, örgütsel, yasal, ve pedagojik yönlerdir. Çevrenin korunması alanında, sosyalist ülkelerin eylemlerini koordine etmek amacıyla, 1975 e kadar EYK istatistik komisyonu, çevrenin 155 temel standart endikatörünü bir sistem olarak geliştirmiştir.

EYK ülkelerinin önerdiği gibi, AET ülkeleriyle işbirliği yapılması çevre korunması ve diğer birçok konuda yapıcı ilişkilerin gelişmesine yol açacaktır. Birçok Batı Avrupa ülkesi AET'ye ortak değildir. Ekolojik sorunların ya ulusal düzeyde veya BM Enstitüleri (UNEP) ve BM' in UNESCO, WHO, ILO, FAO, IAEA gibi kuruluşlarla çözümlenmeğe çalışmaktadırlar. Bunların yanında hükümetler arası bölgesel programlara, devletler arası çok yönlü anlaşmalara ve hükümetler dışı kuruluşların çalışmalarına katılmaktadırlar.

Yukarıda sözü edilen ekolojik işbirliği bazı çözümler getiriyorsa da alanı birçok nedenden dolayı sınırlı kalmaktadır. Tüm Avrupa ülkeleri arasında doğayı korumada yeterli bir işbirliği ancak gayretlerin birleştirilmesi ile olasıdır. Bu görüşü paylaşan AET ülkelerinin ekolojik program kayıtlarında dünya çapında ekolojik ilişkilerin ve ülke ekonomilerinin birbirine bağımlılığını göz önüne alarak yeni ve etkin uluslararası işbirliğinin gereğini vurgulamışlardır⁽³⁾. Sosyalist ülkelerin, devletler arası çevre korunması, enerji ve ulaşım konferanslarının yapılması konusunda gayretleri tüm Avrupalıların çıkarları doğrultusundadır.

BM'in Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun, Nisan 1978'de yapılan 33. oturumunda, sonuç belgesinde AET ülkelerinin çevresel çalışmalar yapması ve 1979 da üst düzeyde çevreyi koruma konferansının toplanma olanaklarının yaratılması kabul edilmiştir.

Kuşku yok ki, tüm Avrupa ülkeleri doğal çevreyi korumak için yaratıcı işbirliği için hazırdırlar. Helsinki Konferansı'nda 35 ülkenin kabul ettiği uluslararası kararlar, tüm kıta halklarının çıkarları doğrultusundadır.

Bu nedenle başlıca görev Helsinki Konferansı'nın çevreyi koruma konusunda işbirliği maddesi dahil tüm sonuçların yaşama geçirilmesidir.